

NEKONEČNÝ PŘÍBĚH NÁRODNÍHO SEZNAMU EVL

VLASTIMIL KARLÍK

ROLE NEVLÁDNÍCH ORGANIZACÍ

Ing. VLASTIMIL KARLÍK

Statutární zástupce Koalice pro řeky.

Věnuje se přípravě a vedení projektů a finančnímu řízení. Zabývá se ochranou přírody, zejména vodních toků, říčních niv a soustavy Natura 2000. Jeden ze zakladatelů neformální Koalice NNO pro Naturu 2000.

Na konci 90. let začaly postupně ze zahraničí do českých nevládních organizací zaměřených na ochranu přírody pronikat zprávy o tom, že v Evropské unii existuje nějaká soustava Natura 2000, a že Česká republika ji bude muset při svém vstupu do EU vytvořit také. Mnohé z těchto zvěstí budily velké naděje – Natura 2000 tehdy vypadala jako historická příležitost k pozvednutí ochrany přírody na zcela novou úroveň. Co nás na ní tehdy zejména vzrušovalo?

Za prvé, že Natura 2000 měla být vytvářena pouze na základě vědeckých kritérií – sociální, ekonomické a další zájmy se měly uplatnit teprve při péči a ochraně vyhlášených lokalit. Za druhé, byla tady povinnost lokality nejen vyhlásit, ale i zachovat – případné výjimky pro projekty naplňující jiné veřejné zájmy byly vázány poměrně striktními podmínkami nejen na

prokázání onoho veřejného zájmu, ale i na zmírňující a kompenzační opatření, které měly zaručit, že soustava jako celek nebude těmito výjimkami dotčena.

Já osobně si tehdy neuměl představit, že by při správné implementaci naturových směrnic mohlo být např. údolí českého dolního Labe nadále ohrožováno jakýmkoli projekty na výstavbu jezů. Zdálo se nepochybně, že celé údolí včetně vodního toku Labe, přinejmenším od střežkovské hráze v Ústí nad Labem, nelze z Natury 2000 vynechat, a že si lze stěží představit projekt jezů, který by nevedl k vážnému ohrožení naturových biotopů a druhů.

Zároveň nám kolegové ze zahraničních NNO zdůrazňovaly, jak důležitou úlohu mohou a mají sehrát naše nevládní organizace. Na základě jejich zkušeností se zpočátku zdálo, že nejdůležitějším úkolem bude shromáždění nezávislých dat o výskytu

Česká republika dosud tvrdošjně odmítala rozšířit v údolí Labe evropsky významnou lokalitu na rozsah požadovaný Evropskou komisí. Foto Petr Bauer

naturových fenoménů (druhů a biotopů) a zpracování tzv. stínového seznamu lokalit, který by měl vyplnit předpokládané díry v oficiálním seznamu, ať už vzniklých z nedostatku dat nebo z důvodu politického a ekonomického tlaku různých zájmových skupin. Týkalo se to především evropsky významných lokalit podle směrnice o stanovištích, neboť k ptačím oblastem byly dostupná kvalitní data z databází České společnosti ornitologické.

První kroky v tomto směru učinil Mojmir Vlašín v rámci ZO ČSOP Veronica, který na konci 90. let začal s dotazníkovou akcí. Ochráncům přírody rozeslal dotazník, ve zjednodušené podobě vycházející ze standardního datového formuláře pro

být v návrhu obsaženy, se do něj totiž nedostala, a to zejména ze dvou důvodů. Prvním z nich byla časová tíseň. Evropská komise neakceptovala žádost České republiky o poskytnutí přechodného období pro dopracování návrhu a k datu vstupu se celou řadu potenciálních lokalit nepodařilo připravit tak, aby mohla projít procesem předjednání s vlastníky a ostatními rezorty. Druhá skupina lokalit byla v rozporu se směrnici z návrhu vypuštěna na základě nátlaku jiných rezortů a institucí zjevně z jiných než odborných důvodů.

Úsilí NNO o správnou implementaci směrnic podpořil vznik neformální Koalice NNO pro Naturu 2000 v roce 2001. Koalice měla ambice reprezentovat nevládní

zaslala Arnika společně s ČSO v roce 2004 stížnost Evropské komisi, jejíž přílohou byly i výsledky analýzy úplnosti seznamu. Tato stížnost nevedla sice k zahájení infrigementu, nicméně údaje v ní obsažené byly Evropskou komisí využity při následných biogeografických seminářích, na kterých se posuzovaly návrhy EVL států, do jejichž území zasahovaly příslušné biogeografické regiony.

České republiky se týkaly semináře pro panonskou a kontinentální oblast, které proběhly v roce 2005 a 2006. Zástupcům Koalice NNO pro Naturu 2000 se na nich podařilo obhájit své stanovisko ohledně nedostatečnosti českého seznamu EVL. Česká republika dostala za úkol doplnit lokality (případně zařadit nové předměty ochrany do stávajících lokalit) pro 44 typů přírodních stanovišť a 30 druhů rostlin a živočichů. Nový seznam EVL byl vládou ČR schválen v roce 2009 a obsahoval téměř o třetinu více lokalit, než původní seznam z roku 2004.

Bohužel ani tento seznam nebyl úplný. Podle analýzy Koalice NNO pro Naturu 2000, stále ještě nebylo dostatečně pokryto 27 typů stanovišť a 9 druhů. Nevýznamně se na tom podílely labské lokality, opět vyřazené na nátlak zastánců staveb pro vodní dopravu – dolní Labe a Slavíkovy ostrovy. Pochopitelně následovala další stížnost, na základě které bylo v březnu 2011 uskutečněno dvoustranné jednání mezi ČR a Evropskou komisí, které mělo formu biogeografického semináře, byť se týkalo pouze České republiky. Koalice pro Naturu 2000 byla opět zastoupena při jednání a podařilo se jí obhájit své stanovisko ohledně nedostatečnosti u 20 typů stanovišť a všech druhů (dokonce k nim při jednání ještě jeden přibyl). Do poznámek ke stanovisku komise se dostaly tentokrát i konkrétní doporučení, které lokality by v příští verzi seznamu určité neměly být opomenuty (celkem šestkrát se tam objevilo dolní Labe a dvakrát Slavíkovy ostrovy). Česká republika se prostřednictvím ministra životního prostředí zavázala, podle posledních informací, k dopracování a doplnění národního seznamu do 15. 1. 2016. Na rozuzlení nekonečného příběhu doplňování národního seznamu EVL tak stále ještě čekáme.

Mihule potoční patří mezi druhy, pro které je zatím pokrytí lokalitami Natury 2000 nedostatečné. Foto Zdeněk Hromádka

navrhování evropsky významných lokalit, aby tak zabezpečil alespoň základní nezávislé údaje, na kterých by mohl být stínový seznam postaven.

Naštěstí se brzy ukázalo, že bude možné jiné řešení. Ministerstvo životního prostředí a jím řízené organizace se totiž rozhodly založit oficiální návrh EVL na rozsáhlém a podrobném mapování biotopů a výskytu druhů, které zůstává v rámci Evropské unie dodnes ojedinělé. Přesto role nevládních organizací zůstávala významná – její těžiště se přesunulo do oblasti kritické analýzy shromážděných dat a analýzy pokrytí jednotlivých typů přírodních stanovišť a druhů v oficiálním seznamu EVL. Celá řada lokalit, které by dle směrnic měly

ochranu přírody v procesu implementace Natury 2000 vůči státním institucím i Evropské komisi. Hlavními iniciátory vzniku Koalice byla Česká společnost ornitologická, ZO ČSOP Veronica a sdružení Arnika. V pozdějších letech se kvalita odborného zázemí Koalice velmi zvýšila přistoupením sdružení Ametyst a DAPHNE ČR - Institut aplikované ekologie a spoluprací s Českou botanickou společností. Takto posílená Koalice provedla na základě dostupných dat z mapování Natury zmíněnou analýzu oficiálního návrhu EVL. Vzhledem k vyřazení některých lokalit zjevně z politických důvodů (včetně např. velké části údolí dolního Labe a Slavíkových ostrovů, vyřazených na nátlak splavňovací lobby),